

UNITAT DIDÀCTICA
SECUNDÀRIA PRIMER CICLE

Carmelina Sánchez-Cutillas

Carmelina Sánchez-Cutillas (Madrid, 1927 - València, 2009) és una de les escriptores més interessants de la nostra cultura contemporània. Fou historiadora, poeta i narradora al llarg de la segona meitat del segle xx.

Des de molt menuda va ser una persona apassionada pels llibres, les biblioteques i les històries antigues que li contava el seu avi. El seu llibre més celebrat és un recull de narracions de la seua infantesa a Altea (la Marina Alta), *Matèria de Bretanya*. Va escriure també diversos llibres de poemes i d'història.

L'any 2020 ha estat declarada "Escriptora de l'any" per l'Acadèmia Valenciana de la Llengua.

En aquesta unitat coneixeràs alguna de les facetes de Carmelina Sánchez-Cutillas. Tindràs moltes propostes de treball, però no cal que les realitzes totes!

Tria'n aquelles que s'acosten més als teus interessos o als del professorat.

L'AUTORA

Carmelina Sánchez-Cutillas i Martínez del Romero va viure amb una passió semblant la seva tasca com a estudiant de la història medieval valenciana i la creació literària. Va néixer a Madrid l'any 1927 i, després d'una curta estada a Barcelona, visqué la seua infantesa entre València i Altea (Marina Baixa), ciutat que després seria l'escenari d'alguns dels seus llibres més celebrats. Era néta de l'historiador Francesc Martínez i Martínez, la persona que més va influir en l'escriptora, ja que de ben menuda es va veure envoltada de llibres, de col·leccions arqueològiques, de tapissos, d'antiguitats i de meravelles de tota mena.

Estudià Filosofia i Lletres a la Universitat de València. Casada i amb quatre fills, aviat començà a col·laborar en la secció cultural del diari Levante, amb articles d'història i literatura medieval. També en revistes com *València cultural*, *Pensat i fet*, *Sicània*...

Pertany a la generació de poetes valencianes de postguerra, juntament amb Maria Ibars, Matilde Llòria o Maria Beneyto, entre altres.

És autora dels reculls poètics *Un món rebel* (1964), *Conjugació en primera persona* (1969), *Els jeroglífics i la pedra de Rosetta* (1976) i *Llibre d'Amic e Amada* (1980), del volum de narracions *Matèria de Bretanya* (1976, premi Andròmina 1975).

Com a investigadora es va especialitzar en estudis sobre història i literatura medieval (Jaume I, Sant Vicent Ferrer, Sor Isabel de Villena, les dones medievals...) i va participar en congressos internacionals sobre la matèria. Destaquen els estudis *Lletres closes de Pere el Cerimoniós endreçades al consell de València* (1967) i *Don Jaume el Conquistador en Alicante* (1958), així com de diversos articles i comunicacions; també va publicar la biografia al seu avi, *Francisco Martínez y Martínez. Un humanista alteano (1866-1946)* (1974)...

Carmelina Sánchez-Cutillas morí a València l'any 2009.

L'any 2020 L'Acadèmia Valenciana de la Llengua la declara [escriptora de l'any](#)

També podeu consultar [Escriptors.cat](#)

POSA'T A PROVA

1. Contesta les qüestions següents sobre la vida de Carmelina Sánchez-Cutillas:

On va néixer?

- ☐ Barcelona
☐ Madrid
☐ València
☐ Altea

En quin any?

- ☐ 1961
☐ 1918
☐ 1927
☐ 1998

El seu avi era...

- ☐ Violoncelista
☐ Mestre
☐ Cisteller
☐ Historiador

2. Va estudiar la carrera de:

- ☐ Filologia ☐ Art dramàtic ☐ Magisteri ☐ Filosofia i lletres

3. Es casà molt jove i va tenir

- ☐ tres fills ☐ dos fills i dues filles ☐ cap descendència ☐ una filla

4. Des de l'any 1944 i fins al 1956 va col·laborar amb:

- ☐ revistes del cor ☐ associacions veïnals ☐ revistes culturals i en premsa esportiva ☐ Levante

5. Com a investigadora es va especialitzar en estudis sobre

- ☐ Prehistòria ☐ Jaume I ☐ Poesia del s. xx ☐ Gastronomia

“ESBÓS DE CURRÍCULUM* SENSE DATA”

Sóc Carmelina Sánchez-Cutillas i em coneix prou gent; però com que els **coneguts** ja estan assabentats de la meua vida i als altres em sembla que no els interessa massa, pense que no cal haver d'aparellar el meu “curriculum vitae”. A tot això afegiré que no m'agrada gens parlar de **prebendes** ni **oripells** -no per una falsa **modèstia**, sinó perquè l'escassetat de títols abat el meu orgull.

I així em presente ara, amb les mans mig buides, aprenents de moltes coses i mestre de cap d'elles; o millor encara, fent meues les paraules de misser Ferran Valentí, aquell humanista del 500 que es descrivia com a “**inerudit deixeble** dels deixebles”.

Pregue, somric i fins i tot maldic en valencià, però per culpa del destí no vaig nèixer a Altea, ni a València, ni a Alacant. Malgrat tot, sóc plenament Mediterrània.

No puc negar que m'agrada escriure i que tinc alguns llibres publicats. Sé una miqueta d'història i de literatura medievals, però açò deu d'ésser perquè em trobe més identificada amb aqueixa època que no pas amb aquesta, de la qual estic tan dramàticament desarelada.

De tant en tant faig un poema; un poema rebel i angoixat.

Estic casada i tinc dues filles i dos fills. I sempre que ho dic em ve al cap el romanç català de n'Escrivaneta:

“Petiteta l'han casada

la filla del Carmesí

de tan petita que n'era...”

Coses!

Estime la mar, el riu i la pluja, l'Aitana i el Puigcampana, els ocells i els fets petits de cada dia. Per això m'atreu “l'estament ciutadà”: el dels nobles i el dels generosos i el de la clerecia, no. I sempre estic al costat dels vençuts.

PARLEM

- Quina raó dona Carmelina per no fer un CV habitual?
- Quins aspectes de la seua vida tria per contar?
- Intenteu fer un “perfil psicològic” de Carmelina.

INVESTIGA

Un *Curriculum vitae* és un document on una persona presenta per escrit de manera cronològica el que ha fet fins al moment. Però, saps per a què serveix? Quants tipus de CV existeixen?

INTERPRETA

1. Per què no li agrada a Carmelina parlar d’“aquestes coses”?
 - prebenda: Ocupació molt lucrativa i de poca faena.
 - oripell: Ornament, generalment cosa de poc de valor i de molta aparença

2. Quin significat té l'expressió “l'escassetat de títols abat el meu orgull”?
 - que es considera una persona humil,
 - que no té cap estudi,
 - que es partidària del pacifisme.

3. Digues el significat de les paraules extretes del text i proposa un sinònim i un antònim de cadascuna, tot seguint el model de l'exemple:

Paraula	Significat	Sinònim	Antònim
Inerudit	Persona no instruïda en una o diverses matèries.	illettrat	erudit
Conegut			
Modèstia			
Deixeble			

4. Quines circumstàncies i característiques la fan sentir “plenament mediterrània”?

5. Què vol dir l'oració que tanca el text: “I sempre estic al costat dels vençuts.”?

6. Carmelina reproduïx els versos d'una cançó popular, n'Escrivaneta. Petiteta l'han casada

la filla del Carmesí;
de tant petita que era
no se'n sab calçà i vestir.
Qui 'l ne té l'amor lo deixa;
qui no'l té, lo vol tenir.

Escolta la versió que en va fer el grup [Celtas Cortos](#) per saber què li ha passat a n'Escrivaneta i fes un resum de la història que recull aquesta versió folk.

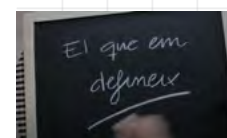
CREA

Crea la teua presentació, bé com una mena de currículum bé com a autobiografia (recorda que una autobiografia és una història de vida contada per la persona que narra).

Per totes dues propostes, caldrà que planifiques els teu text:

1. Presenta't. Anota les teues dades personals: nom i cognoms, edat, lloc i data de naixement, amb qui vius....
2. Els primers anys: dades interessants de la teua infantesa. Pots demanar ajuda a la família perquè et facen memòria.
3. Les teues rutines: què fas cada dia, què i on estudies, les teues amistats...
4. Interessos i gustos: què fas en el temps lliure, què és el que més t'agrada fer, el que menys...
5. Els teus èxits: quines coses se't donen bé, en què tens interès, quines són les teues il·lusions...
6. Per acabar, pots contar alguna anècdota personal, algun desig, alguna por...

I una última decisió: t'hi atreueixes a fer-la en format audiovisual? Pots triar el format de *vídeo currículum*... O dibuixar-la i animar-la en un *draw my life*? Tu tries.

<https://youtu.be/YEiS4Sgic8g>

https://youtu.be/70iSEMNV_E_M

SÁNCHEZ-CUTILLAS, LECTORA

“

“No comprenc com la gent pot viure sense llibres. Per a mi la lectura és la força que em dóna la vida. Podria viure amb un rosegó de pa, però amb llibres. Vaig dependre a llegir sent molt xicoteta, no per intel·ligència, sinó per curiositat de conèixer altres persones, altres mons, altres cultures. Segurament jo era massa tastaolletes, massa tafanera. Per això us demane que vosaltres sigueu tan tafaners com jo, i que trobeu als llibres la font de la vida.”

Luis del Romero Sánchez-Cutillas, *La cambra més estimada*, ed.Vincle, p.79

”

- T’agrada llegir?
- Llegeixes per curiositat, per plaer o per obligació?
- Quin llibre recomanaries llegir als teus companys i companyes?

SÁNCHEZ-CUTILLAS, ESCRIPTORA

“

Carmelina Sánchez-Cutillas va escriure *Matèria de Bretanya*, una de les novel·les més llegides dels anys vuitanta (8 reedicions i més de 20.000 exemplars venuts fins a 1991), a més de diversos llibres de poemes, textos d’investigació històrica i més d’un centenar d’articles publicats en revistes.

I va ser llegida i premiada en el seu moment, encara que si busquem el seu nom o les seues obres en la majoria dels llibres de text no el trobarem o el trobem només citat -de moment!

”

Però repassem una mica:

- Refresca la teua memòria: Quants escriptors coneixes? I quantes escriptores?
- Series capaç d’enllaçar el nom d’aquestes autores i la seua imatge i una de les postals literàries de la ILC? Prova!

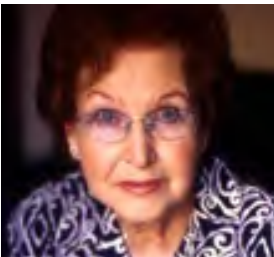
ROSER MATHEU

ROSA LEVERONI

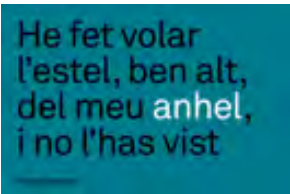
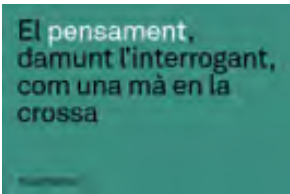
MARIA BENEYTO

MERCÈ RODOREDA

MONTSERRAT ABELLÓ

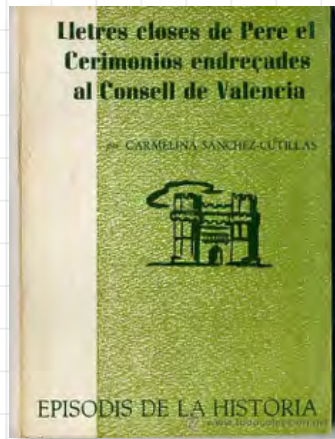
- Si ho has aconseguit a la primera, enhorabona! Ara és moment de buscar informació d’aquestes autores, perquè has d’identificar-les amb el seu temps i escriure el títol d’alguna de les seues obres:

Autora	Data/Època	Títol

1. Observa aquestes portades:

Recreació literària dels records d'infantesa, dels carrers, paisatges i gent d'Altea dels anys trenta.

Investigació sobre Pere el Cerimoniós.

L'autora reflexiona sobre l'experiència pròpia i el model de dona a la societat patriarcal.

- Per la informació que comuniquen les portades, quin llibre t'agradaria llegir? Per què?
- Trobes alguna relació entre els títols de les obres i el resum del contingut?
- Relaciona els tres llibres amb els gèneres literaris: narrativa, poesia, teatre o assaig.

2. Identifica aquests fragments amb els títols de l'activitat anterior:

1

LA CLAU, AL PANY DE LA CERTESA

sempre que et veig, amor, se'm fa diumenge
per tot el trencaclosques dels meus ossos.

Ai, per això tinc por moltes vegades,
pensant en la distància que em separa
dels dies feiners, d'aquelles coses
que de tan senzilles,
no cal moure la mà per a agarrar-les.

Deixa la clau al pany de la certesa
si vols que passe avant, incontenible,
com un riu d'enyorances. Per les vores
—del riu i del meu cos—
ja creixen els baladres i la molsa.

Titol: _____
Gènere: _____

2

Els morts feien focs de flametes tremoloses, d'un verd blavós, i diu que les flame-
tes eixien dels ossos llurs. I si caminaves de nit pel camí del cementiri, te n'ixien les
llums al mig del camí i vinga de ballar com si les empentàs el vent, i era una dansa
de flametes sense trellat, i per això la gent els anomenava focs follets. Però la nit
del dia de Tots Sants les animetes dels morts s'escampaven pertot arreu, i el ma-
teix te les trobaves ajocades al costat del Baluard, com en la platja o caminant pels
tossals. I aleshores tothom es tancava a casa, i el més vell de la família passava els
quinze misteris i els altres contestaven. I tota la nit llumejant les minetes; al toc de
l'Ave Maria se n'encenia a cada casa un bon grapat, i aquell rotgls de flametes ca-
solanes acarona l'enyorança que sentíem pels morts i la feia més suau. I en haver
acabat els tres giravolts del rosari, els vells contaven coses d'apareguts, coses que
no eren contes ni faules sinó històries veritables.

Titol: _____
Gènere: _____

3

Gairebé totes les cartes del present recull pertanyen al conjunt de les que hi eren
signades amb el segell secret del Cerimoniós, el qual era usat especialment quan
el rei viatjava i la Cancelleria es quedava rerassagada. També s'usava per tal de do-
nar autenticitat a d'altres documents que tractaven de l'organització administra-
tiva del Regne, però més sovint era destinat a les lletres procedents de la Cambra
reial, per a les quals es va crear la fórmula diplomàtica de "lletra closa", caracterit-
zada per l'absència de formulismes...

Rafael Dalmau Editor, pàgs. 8-9

Titol: _____
Gènere: _____

SÁNCHEZ-CUTILLAS, HISTORIADORA

“...abans de donar-se a conèixer com a poeta o narradora, Carmelina dedicà tot el temps lliure i tots els seus esforços a la investigació històrica, tal com havia fet Francesc Martínez Martínez (el seu avi)”.

Luis del Romero Sánchez-Cutillas
La meva cambra més estimada, ed.Víncle (2020), p.31

Carmelina Sánchez-Cutillas passava molt de temps investigant documents històrics de l'Edat Mitjana a l'Arxiu del Regne de València, l'Arxiu Municipal, les llibreries de vell i la biblioteca familiar. Es va especialitzar en l'estudi de personatges històrics de la Corona d'Aragó (Jaume I, Sant Vicent Ferrer, Sor Isabel de Villena, les dones medievals, etc).

Com a historiadora, va participar a congressos internacionals amb ponències sobre la Corona d'Aragó. També va publicar articles de divulgació històrica a la premsa de l'època.

Els seus estudis també tenen com a centre d'interés la història de la literatura, sobretot medieval.

Caricatura de l'autora realitzada per un amic.
Forma part de l'exposició
“Des de les fronteres del silenci”

Al seu despatx, Carmelina gaudia de la companyia de dos grans amics medievals, els quals presidien la seua taula de treball: un retrat del seu estimat Jaume I el Conqueridor i una autèntica calavera humana amb qui ella conversava i a qui va posar per nom Guillem de Berguedà.

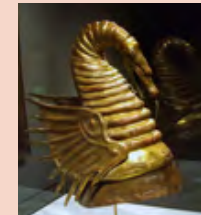
“Jo sé, Guillem, que tu plores en la nit, que des de les teves conques buides ixen llàgrimes petites. Plora un poc per mi, t'ho prego. Plora pels meus no plors.”

INVESTIGA

- Qui són aquests amics tan admirats per la nostra autora i escriu una petita ressenya biogràfica:

Jaume I

Guillem de Berguedà

SÁNCHEZ-CUTILLAS, POETA

- Llegeix i recita aquests poemes. Observa també la il·lustració.

La nostra rebel·lió

Torcar la pols sembla monòton
i el drap —amunt i avall— és groc,
com tot el cansament que ens vessa.
Torcar la pols —diuen algunes—
és esborrar el pas del temps
que cau sobre totes les coses
i s'esmicola a poc a poc.

Torcar la pols cada matí
és el cilici que portem
sobre la carn, i ens dol vivíssim
i molt aspre. I jo per consolar-me,
només per consolar-me, pense
que també podria ésser el ferm
motiu de la nostra rebel·lió.

C. Sánchez Cutillas,
Conjugació en primera persona, 1969

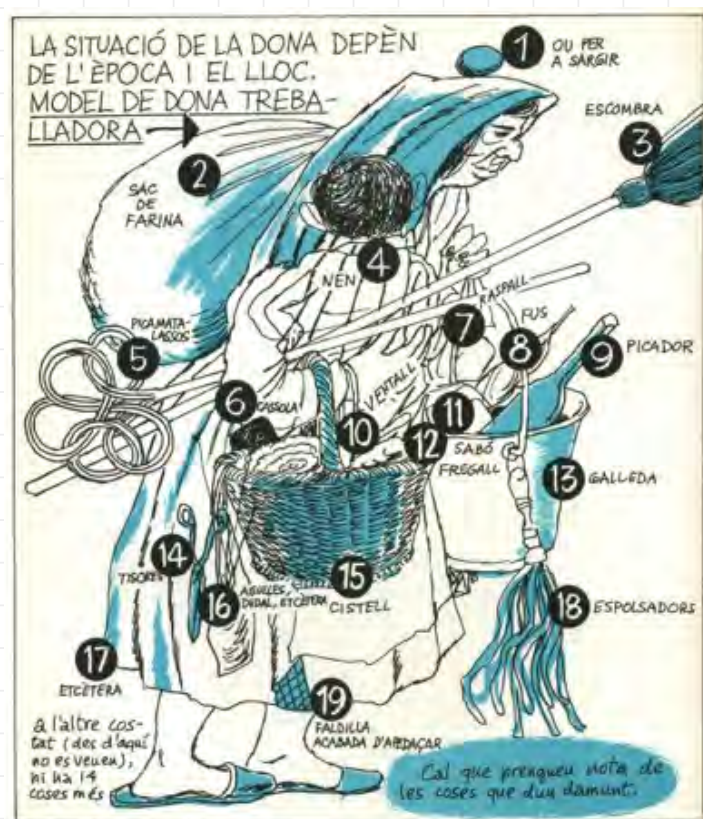
Drap de la pols, escombra, espolsadors

Drap de la pols, escombra, espolsadors,
plomall, raspall, fregall d'esparg, camussa,
sabó de tall, baieta, lleixiu, sorra
i sabó en pols, blauet, netol, galleda.

Cossi, cubell, i picamatalassos,
esponja, pala de plegar escombraries,
gibrell i cendra, sulfumant, capçanes.

Surt el guerrer vers el camp de batalla.

Maria-Mercè Marçal,
Cau de llunes, 1998

Maria Aurèlia Capmany,
Dona, doneta, donota. 1979 amb il·lustració d'Avel·lí Artís Gener

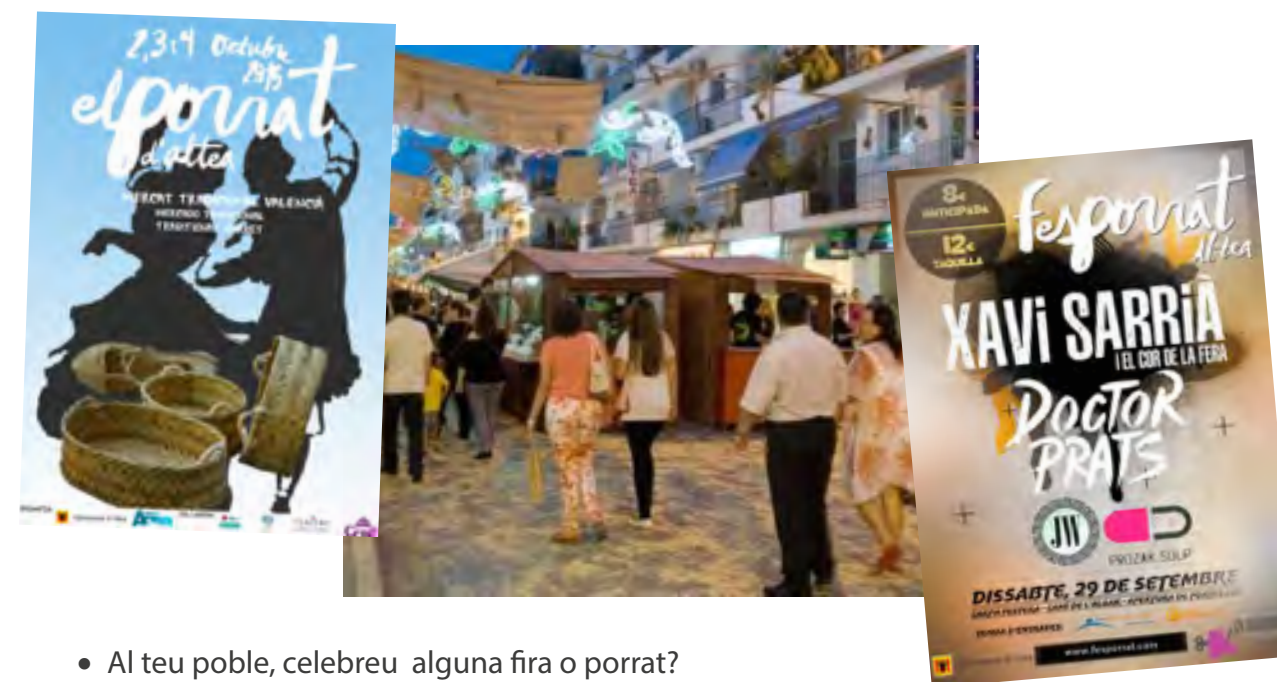
Ara:

- Busca el significat de la paraula “cilici”, que apareix al poema de Carmelina i explica què vol dir.
- Qui és el guerrer al poema de Maria-Mercè Marçal? Quines són les seues armes? Perquè utilitza aquesta metàfora?
- Què tenen en comú els poemes de Carmelina i de Maria-Mercè Marçal i la il·lustració del llibre de Maria Aurèlia Capmany.

PARLEM-NE

Al poema, l'autora recorda moments d'una infantesa viscuda entre tradicions populars: un corral amb pou i parra, els porrats, anar a costura, penjar melons, xuclar canyamel...

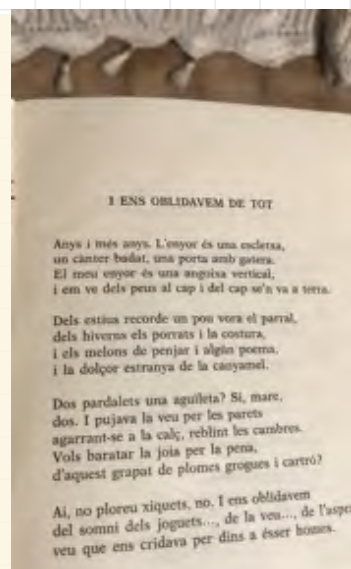
- Com recordeu vosaltres els estius de quan éreu infants?
- “Dels hiverns els porrats”: Els porrats són les fires amb paradetes de mercat on venen productes tradicionals i artesanals.

- Al teu poble, celebren alguna fira o porrat?
- Quina festa és?
- Quan la celebren?
- Quins productes es poden trobar a les paradetes?

INVESTIGA

- Pregunta als teus iaies i iaies si coneixen aquests costums valencians. Podríeu afegir-ne uns altres més? Animeu a reviure la infantesa dels vostres majors!
- Carmelina recull en un vers una cançó popular infantil. Saps la història? Pots escoltar *Dos pardalets i una aguileta* cantada per [Dani Miquel](#) o aquesta altra versió dels [Ovidi Twins](#)

Fotografia: Manuel Dolz

Anys i més anys. L'enyor és una escletxa, un cànter badat, una porta amb gatera.
El meu enyor és una angoixa vertical,
em ve dels peus al cap i del cap se'n va a terra.

Dels estius recorde un pou vora el parral,
dels hiverns els porrats i la costura,
i els melons de penjar i algun poema,
i la dolçor estranya de la canyamel.

Dos pardalets i una aguileta? Sí, mare,
dos. I pujava la veu per les parets
agarrant-se a la calç, reblint les cambres.
Vols baratar la joia per la pena,
d'aquest grapat de plomes i cartró?

«I ens oblidàvem de tot» Llibre d'amic e amada, 1980
(fragment)

INTERPRETA

1. Al text hi apareix una paraula molt nostra i que està perdent-se: “baratar”.

Quin significat té en el text?

- Permutar, canviar una cosa per altra.
- Comprar una cosa a poc preu.
- Perdre una cosa estimada.

2. Sabries identificar les figures poètiques del poema?

Figura poètica	Versos
Metàfora	
Polisíndeton	
Personificació	

SÁNCHEZ-CUTILLAS, NARRADORA

Us presentem un text publicat en la revista Cairell l'any 1998, 'El solc del primer cicle'. Aquesta narració explica com l'ésser humà va adquirir la paraula.

Llig alguns fragments:

EL SOLC DEL PRIMER CICLE

Era un diumenge de vesprada. L'Homo Sapiens caminava desenfeinat per un bosc de baladres i la lluna, a la porteta de sa casa, s'emblanquinava les galtes (...). L'Amo de Totes les Coses sacsejava el garbell dels hemisferis i pels foradets queia una pluja molt fina sobre el blat i sobre la magnificència dels saules. A vegades, però, els dimoniets benignes tancaven l'aixeta, i aleshores s'escolava del garbell un polsim d'or (...). L'Homo Sapiens caminava desenfeinat amb la destal descansada, perquè com era festa no podia caçar l'Arc de Sant Martí, i de molt lluny li venia la remor de l'aigua -possiblement d'un riu... possiblement de l'oceà...- però les Coses encara no tenien nom, i ell no sabia que aquell remoreig es deia música. Tampoc sabia que les magranes són les caixetes màgiques d'amagar els robins, i que les cuques de llum es moriran d'enveja en mirar els estels.

(...) Les Coses encara no tenien un nom petit i l'Homo Sapiens trepitjava les fulles d'heura lentament, ofegant a la gola els crits guturals, tremolant-li als llavis una emoció desconeguda.

Després de sis dies de treball, l'Amo de Totes les Coses mirava al seu voltant amb delectança, content de la verdor dels prats, de l'audàcia dels esculls, del perfecte equilibri entre el Sima i el Sial. Restava, però, l'enigmàtic destí d'uns quants ninotets de fang que encara quedaven per secar-se al sol abans de rebre el bufarell de la vida. En un moment podien alçar-se Palafits i Terramares, o aparéixer les Coves d'Alfantova Gora.

La paraeta de vendre les pomes del desig estava tancada, i l'Homo Sapiens es va quedar mirant la mercaderia, embadalit i somnió. Mai no havia vist res semblant, tan encisador. I pensava amb tristesa que les Coses encara no tenien nom... Tot era bell i les Coses no tenien nom.

I aquell silenci l'espatllà com si tots els dards argàrics se li hagueren clavat a la carn. Però l'homo sapiens avançava distret per la riba de l'estany, prop del sojorn del drac alat, i els peixos voladors omplien d'esquitxs d'aigua clara la seua pell polsosa, deixant-li tot el cos ple de caminets lluent. El Gran Pare Sol vigilava des de la sèptima estança del Cel. Llavors, una rosada de Cardium edule... de glans de roure... de fulles seques... de cireretes de pastor queia lentament sobre l'argila roja massissada, perquè el Credencier que compta el Temps que passa havia de marcar el solc del Primer Cicle.

Des que va acabar la feina del sis dies de treball, l'Amo de Totes les Coses estava capficat mirant com els ninotets de fang que ja se n'havien secat i tenien vida, encara no sabien parlar. Era precís que deixessin els crits per a quan caigués sobre ells la fam, el pànic, la mort, la guerra... I ensems que ho pensava, tots els homo sapiens de la terra des d'Aunjetic al Parpalló, de Tartessos a Pantalice, d'Hal Tarxien a les Mallaetes, van sentir com un terbolí de veus que els pujava per la gola, i agraïts d'haver rebut aquell darrer regal, amb el qual podrien nomenar Totes les Coses una per una, i relacionar-se amb els altres Éssers Germans, pronunciaren la primera paraula: Alfadir...Adonai... Senyor.

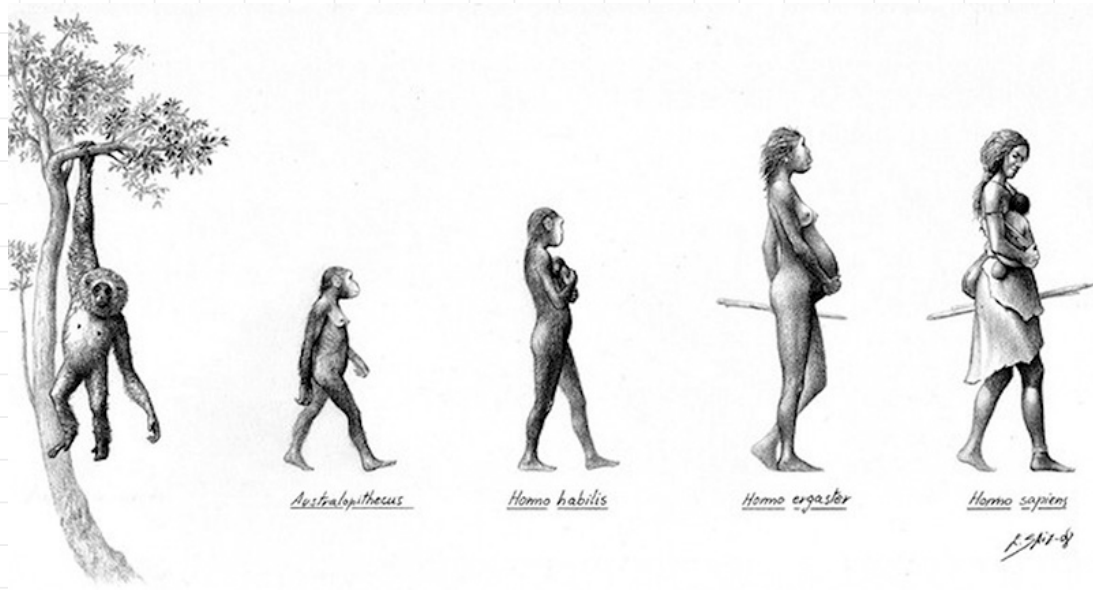
El coleccionable n. 7 El Corondel

PARLEM-NE

- En la narració apareixen una sèrie de personatges. Identifiqueu-los pel seu nom i digueu quina funció realitza cadascun d'ells al llarg del text.
- Quin significat té el títol? Què és i què representa el solc del primer cicle que havia de marcar el Credencier?

INVESTIGA

- Quins són els antecessors dels éssers humans?
- Quins canvis van experimentar alguns primats en el procés d'hominització?
- En quin moment comencen a articular sons i apareix el llenguatge humà?
- Quina característica fa diferent la comunicació humana de la comunicació animal?

Glenn Kageyama

INTERPRETA

1. Coneixes totes les paraules del text? Perfecte! Si no, apunta-les i busca-les al diccionari i escriu-les a la llibreta per poder recordar-les. Aprofita per ampliar el vocabulari.

- sima
- sial
- embadalit
- espatllar
- esquitx
- estany
- sojorn

2. Tu també pots posar nom a totes les coses. Cerca a dins de la magrana el nom d'aquests 12 substantius que han eixit de la lectura. Després busca el significat al diccionari i recorda de fer-ho en singular:

Il·lustració Mar Gutiérrez i Gargallo

3. Endinsa't al jardí i relaciona les imatges de les plantes amb els noms vegetals corresponents:

BALADRE

BLAT

SAULE O SALZE

HEURA

ROURE

CIRERETES DE PASTOR

4. Busca al text les expressions següents i explica el seu significat. Quina funció penses que hi realitzen aquestes figures literàries?

- la lluna s'emblanquinava les galtes:
- s'escolava del garbell un polsim d'or:
- les magranes són les caixetes màgiques d'amagar robins:
- rebre el bufarell de la vida:

5. Comprova que ho has entés tot i respon les qüestions següents:

Qui és el/la protagonista de la narració?	
Quin problema té?	
Com soluciona el problema?	
Quins altres personatges intervenen en l'acció?	
Quin tipus de narrador conta la història?	

6. Quines són, segons l'obra, les primeres paraules que emet l'ésser humà? Busqueu el significat de "Alfadir... Adonai... Senyor". Què creus que simbolitzen aquests noms?

7. Predominen els personatges masculins o femenins? Canvia'ls el gènere (l'Ama de totes les Coses, la Dona sapiens, ...) i fes-ne una segona lectura.

8. Treballem en grup. Dividiu la classe en tres grups i distribuïu-vos la feina:

Grup **Homo Sapiens**:

- Busqueu en Internet una imatge d'un enclau paleolític i una altra d'un poblat neolític. Compareu-les i indiqueu les semblances i diferències que trobeu entre ambdues formes d'agrupament. Què fan els homes i les dones en ambdues imatges?
- Indiqueu quins conceptes corresponen a cadascun d'aquests períodes de la prehistòria:

caça, agricultura, ramaderia, sedentarisme, recol·lecció, nomadisme, pedra antiga, pedra nova, pesca, art rupestre.

PALEOLÍTIC	
NEOLÍTIC	

- Busqueu el significat dels noms que apareixen als senyals de la cruïlla de camins (*Parpalló, Aunjetic, Tartessos, Pantalice, Hal Tarxien, Mallaetes*). Afegiu a la graella informació sobre les cultures prehistòriques a les quals fan referència els diversos espais geogràfics d'arreu d'Europa:

Imatge: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Nekropolis_von_Pantalica.jpg

	Situació geogràfica actual	Cultura
Pantalice	Siracusa, Sicília	
Hal Tarxien	Malta	
Aunjetic	El Argar, Almeria	
Tartessos	Guadalquivir	
Parpalló	Gandia	
Mallaetes	Barx	

- Elaboreu un eix cronològic on s'observen les diferents etapes de la prehistòria i la història. Quin fet es pren com a referent per a separar ambdós períodes?

Grup **Eva/Pandora**:

Moltes mitologies de l'antiguitat comparteixen un mateix origen terrós per a explicar la creació de l'home. De fet, etimològicament el mot llatí homo prové d'humus ("terra") i Adam, en hebreu, significa "argila vermella".

Segons el Gènesi, Déu va modelar l'home amb pols de la terra, a la seua imatge i semblança. Després "li va infondre l'alè de vida"

- Busqueu informació sobre altres mites o creacions que tinguen relació amb “els homes de fang”.

Prometeu a la mitologia grega

Gòlem a la religió jueva

Prometeu modern o Frankenstein de Mary Shelley

- Investigueu quin paper té la dona en relació a aquests mites, concretament podeu buscar informació sobre Eva, Pandora i, fins i tot, les dones que apareixen a les llegendes del Gòlem i a la ficció literària del s. XIX de Frankenstein.

Grup **Babel**:

Els mites especulen al voltant de l'origen del món, la creació dels éssers vius i intenten donar una explicació a tot allò que ha preocupat els humans al llarg de la història. L'arrel de les creences sol ser popular però aquests relats imaginaris i fantàstics acaben integrant-se perfectament en les tradicions religioses i literàries. L'origen del llenguatge, com a facultat de comunicació de l'ésser humà, compta amb diferents explicacions mitològiques. En molts dels casos l'aparició del llenguatge es relaciona amb la posterior diversitat lingüística.

- Investigueu al voltant dels mites que, sobre aquests temes, ofereixen algunes civilitzacions antigues:

Cultures	Protagonistes	Explicació
JUDEO-CRISTIANA	Al·lè diví - Torre de Babel	
ANTIGA GRÈCIA	Hermes, Philarios i Philarion	
ASTECA	Coxcox i Xochiquetzal	
AMAZONES	Ticuna i ous de colibrí	

En molts casos es relaciona la diversitat lingüística amb un càstig dels déus que porta a la comunicació humana. En d'altres, però, com el poble aborigen australià, Gunwinggu, el motiu és més amable. Parlen d'una deessa que dona a cadascun dels seus fills un idioma propi amb què jugar.

- Inventeu un mite on s'explique l'origen del llenguatge humà i la diversitat lingüística.
- Ara, contrasteu les explicacions dels orígens mítics del llenguatge amb les explicacions científiques. Podeu consultar la pàgina del [Blog d'Humanitats](#) sobre l'origen del llenguatge.

Grup **Homo Sapiens, Eva/Pandora, Babel**:

Encaixeu:

Quan ho tingueu, exposeu els resultats de la investigació a tot el grup/aula. Parleu entre vosaltres sobre els fets històrics i els personatges anteriors... N'hi ha tants i tan variats! Si en teniu dubtes, pregunteu a la professora o al professor. Quan ho tingueu clar, escriviu de manera individual al vostre quadern les conclusions que us han aportat a la vostra investigació els altres dos grups.

9. Llegiu l'adaptació teatral del conte inèdit de Carmelina *El solc del primer Cicle*:

NEIX LA PARAULA

a partir de *EL SOLC DEL PRIMER CICLE* de Carmelina Sánchez-Cutillas

Personatges

HOMO SÀPIENS, vestit amb pells i amb destral a la mà.
LLUNA, vestida de blanc, porta a les mans una caixeta de pols de maquillatge blanca.
L'AMO DE TOTES LES COSES, amb un garbell a la mà.
DIMONIETS, vestits de roig, amb banyetes, entremaliats i benignes.
L'ARC DE SANTMARTÍ, vestit amb els set colors.
NINOTETS DE FANG
GRAN PARE SOL, vestit de groc i amb ulleres de sol
CREDENCIER, mesura el temps amb un rellotge de sol a una mà i una vareta per marcar a la terra el solc.

Personatges-Decorat:

Baladres que conformen el bosc.
Riu amb peixos voladors.
Magranes, caixes que contenen globus rojos.
Cuques de llum amb punts de llum al cul.

Escenari:

Un bosc travessat per un riu i una cova.

ACTE ÚNIC

ESCENA PRIMERA

Un paradís mediterrani i mític. A una banda de l'escenari, sota la llum de la lluna, es veu una cruïlla de camins amb fletxes que indiquen algunes direccions. LA LLUNA s'emblanquina la cara i LES CUQUES DE LLUM miren els estels. A l'altra banda, sota la llum del sol d'un migdia dominical, s'observa una cova amb pintures rupestres. Al bell mig de l'escenari, un Arc de Sant Martí envolta un bosc de baladres a la vora d'un riu d'on van botant peixos voladors. En aquest punt, L'AMO DE TOTES LES COSES i el seu CREDENCIER observen ambdós hemisferis: a un costat, la nit, a l'altre, el dia.

L'AMO DE TOTES LES COSES va garbellant purpurina per tot arreu mentre uns DIMONIETS entremaliats juguen amb el polsim daurat que cau a banda i banda d'ambdós hemisferis.

EL CREDENCIER porta en una mà un rellotge de sol o d'arena i amb l'altra mà va apamant el terra amb una vara d'olivera.

L'HOMO SAPIENS apareix per la boca de la cova i comença a caminar de manera encorbada, amb les cames flexionades. Desenfeinat però amb la destal a la mà, observa el paisatge i s'acosta a les coses que l'envolten. Escolta el soroll musical i rítmic que fa l'aigua del riu. Olor a pomes del desig i emet un so velar. "GGGGGG". Amb l'esquena arquejada i el braç ganxut que aguanta la destal va obrint les caixetes màgiques que amaguen els robins de les magranes. Com si volguera parlar emet un altre so gutural. "GRRRRRR".

EL GRAN PARE SOL, es lleva les ulleres fosques per observar més detingudament com van assecant-se els ninotets de fang que estan estesos a prop del riu. Llança pètals grocs sobre l'argila massissada. Els NINOTETS van cobrant vida.

L'HOMO SAPIENS va adoptant una posició cada vegada més erta. Els crits i sons que van pujant de la seua gola són cada vegada menys guturals, menys aspres.

ESCENA SEGONA

Pels camins que indiquen la direcció a uns altres indrets (Parpalló, Aunjetic, Tartessos, Pantalice, Hal Tarxien, Mallaetes) s'aproximen uns altres HOMO SÀPIENS. Venen amb el cos cada vegada més estirat, l'esquena sense corbar-se. S'aproximen al primer HOMO SÀPIENS, que els espera dret en posició vertical.

L'AMO DE TOTES LES COSES els llança un regal.

ELS HOMO SÀPIENS pronuncien la primera paraula "ALFADIR...ADONAI... SENYOR".

EL CREDENCIER marca al terra, amb la vara d'olivera, el solc del Primer Cicle.

ESCENA TERCERA.

S'apaguen totes els llums. S'escolta la cançó de BOB DYLAN "Man gave names to all the animals".

FOSC

PARLEM-NE

1. Comenteu en grup els aspectes següents:

- De quantes escenes consta aquesta obreta de teatre? Què passa en cadascuna d'elles?
- Predomina el diàleg entre els personatges o les acotacions on es descriuen les accions, emocions i l'escenari? Per què penseu que es dona aquesta circumstància?
- Com és l'escenari? Per què diu l'autora que és "mediterrani" i "mític"? Quins elements representen la mediterraneïtat? Hi ha algun element que represente l'origen mític de la humanitat?

2. A l'escena tercera, la cançó de Bob Dylan diu que, al principi, fa molt de temps, l'ésser humà va posar nom a tots els animals: a l'os, a la vaca, al bou, al porc, a l'ovella... perquè té la necessitat de comunicar-se. Hem vist com naix el llenguatge, en quin moment els sorolls deixen pas a les paraules articulades.

INVESTIGUEU

- Investigueu quina és la doble articulació del llenguatge verbal humà. Coneixeu altres tipus de llenguatge que no siguin verbals? Poseu-ne un parell d'exemples.
- Ara, cerqueu quin és l'origen de la nostra llengua.

CREEU

Celebrem Carmelina Sánchez-Cutillas com es mereix! Us proposem que prepareu la representació teatral de l'adaptació del conte que va escriure Carmelina sobre el naixement del llenguatge o, si ho preferiu, graveu un curt!

És molt senzill, si us poseu en acció, recordeu que

- En el teatre es conta una història a través d'uns personatges que parlen o es relacionen entre ells. La utilització de titelles, màscares i/o maquillatge o d'altres elements corporals, com una manera de caminar o un gest, servirà per caracteritzar-vos.
- L'escenografia i la il·luminació, com la música, són part important de la representació, i sovint són tan significatives com el text mateix.
- No oblideu alguns conceptes clau del text teatral: actes, escenes, acotacions... L'acte és cada una de les parts en què es divideix una obra, el canvi d'escena el marca l'entrada i eixida dels personatges.